

praktijk, gezien door de psycholoog. J. VEENENBOS, Een pleidooi voor de noodzaak van samenwerking. D. M. HOGENDOORN, Samenwerking in de praktijk, gezien door de psycholoog. J. HUISKAMP, Samenwerking tussen de bedrijfs-geneeskundige en niet in direct dienstverband staande bedrijfspsychologen. H. J. W. DROOGLEEVER FORTUYN, Leesen spraakgebreken. No. 23. C. K. J. KAAIJK, J. F. DE WIJN en M. VAN EEKELLEN, Nog eens de voedingstoestand van het schoolkind in Nederland. J. H. HAGENBEEK, De onderwijzer en de gezondheidsopvoeding. M. G. NEURDENBURG, Gedachten over statistiek, geneeskunde en gezondheidszorg, IV. M. J. W. DE GROOT, Het codenummer voor margarine-ziekte.

NEDERLANDSCH TIJDSCHRIFT VOOR VERLOSKUNDE EN GYNAECOLOGIE. — 60e Jrg. 1960. No. 5
M. H. J. LAMBERT, Ectopia cordis thoracica cum fissura sterni. J. L. M. H. SPECKEN, Antistollingsmiddelen in de zwangerschap. B. W. KETTING, Sterfte en doodsoorzaken bij prematuren, geboren tussen 1949 en 1959 in de rijkskweekschool voor vroedvrouwen te Rotterdam. R. W. RELYVELD, Factor VII-complex in antithrombine bij gezonde zwangeren en pasgeborenen.

VOEDING. — 21e Jrg. 1960. No. 9. C. DEN HARTOG, Voedingsvoorlichting in Nederland. TH. F. S. M. VAN SCHAIK, Verschillende aspecten van het voedseltransport in inrichtingen. No. 10. E. D. BAUMANN, Galenus over „gezonde voeding”. A. P. DE GROOT en P. G. VAN STRATUM, Vergelijking van de biologische werkzaamheid van vitamine K₃ en vitamine K₃-natriumbisulfiet. G. J. VAN MEURS, De Warenwet en de hierop berustende besluiten, VI. A. GORTER, Documentatie op voedingsgebied. E. H. GROOT, Vrij en gebonden nicotinezuur. L. JANS, Voedingsonderwijs voor kinderen in de Verenigde Staten vanaf 1900, V. No. 11. H. O. NIEWEG, George Richards Minot. A. CH. RUYSS, De gevaren van ziekteverwekkende micro-organismen in levensmiddelenbedrijven. A. L. NOORDAM, Hygiënische eisen te stellen aan personeel. J. WEITS en J. B. LASSCHE, De invloed van enkele kookmethodes op het vitamine C-gehalte van groenten en aardappelen.

HET ZIEKENHUISWEZEN. — 33e Jrg. 1960. No. 9.
TH. STAVERMAN, De nieuwe vleugel van het Sint Elisabeth Ziekenhuis te Almelo. T. MULDER, De internationale wasserijtentoonstelling te Frankfurt a.M. J. F. M. VAN ODIJK, Het nieuwe verpleegstershuis van het St. Gerardus Majella Ziekenhuis te Bussum. No. 10. M. E. SCHUT-OOSTING, P. G. OP DE COUL en P. C. CLEYNDELT Jr., Het Prinses Irene ziekenhuis te Almelo. J. H. HARDEMAN, Moderne wasmachines (vervolg). Het „recuperator”-systeem. H. VAN IJZEREN, De verhouding arts-ziekenhuis. J. VAN DER KOOIJ, Overzicht van de kosten aan voedingsmiddelen per voedingsdag in ziekeninrichtingen over 1959. No. 11. P. C. CLEYNDELT Jr., Het gemeentelijk ziekenhuis Dijkzigt te Rotterdam. F. VAN ROSSUM, Overzicht van de gemiddelde personeelssterkte in de ziekenhuizen in 1959. A. F. LEIDERITZ, Koningin Juliana opende het nieuwe Rode Kruis Ziekenhuis in Den Haag. H. VERWEY-JONKER, Het dreigende vrouwentekort.

PROEFSCHRIFTEN

Amsterdam (Gemeente Universiteit): R. VAN HAMERSVELT, Het handletsel in de industrie. M. H. COHEN STUART, Be-

zwaard gemoed. J. S. Z. PEL, Alledaagse infectieziekten in de eerste vijf levensjaren. F. L. MEYLER, Over de mechanische activiteit van het geïsoleerde, volgens Langendorff doorstroomde, zoogdierhart. F. VAN SOEREN, Eenvoudige bepaling van de L.E.-factor. A. BREEBAART, Experimental corneal anaphylaxis. J. SCHOLTE, De adhesiviteit van trombocyten. F. ROBERT, Adaptation cochléaire à l'intensité sonore. J. P. M. MAAS, Klinische nystagmografie, een onderzoek bij duizelige patiënten. D. H. G. KEUSKAMP, De ervaringen met luchtkoeling ten behoeve van operaties aan het hart.

(Vrije Universiteit): T. BEIJER, Chloorthiazide, een klinische en farmacologische studie. J. J. COBBEN, De opvattingen van Johannes Wier over bezetenheid, hekserij en magie.

Groningen: R. OMERS, Over de behandeling van zwangeren met een gestoorde bloedsuikercurve en de resultaten ten aanzien van de Fetal Loss. A. JANSZ, Een onderzoek over de waarde van de Schultz-Dale techniek in de immunopathologie. H. A. M. DE ROOY, De Coombs consumption test met geïsoleerde kippenerythrocycytenkernen in de LE-serologie. A. J. VALKEMA, Invloeden op de hypercholesterolemie bij proefdieren en bij de mens. J. A. VAN DUREN, Ervaringen met spondylodese bij de behandeling van lumbosacrale insufficiëntie. L. A. M. ROORDA, Aspiratie als oorzaak van longverwikkelingen na tandheelkundige ingrepen. T. TJABBES, Invloed van het centrale zenuwstelsel op experimenteel opgewekte eosinofilie bij de rat. L. PENNING, Functioneel röntgenonderzoek bij degeneratieve en traumatische aandoeningen der laagcervicale bewegingssegmenten.

Leiden: O. BROCADES ZAALBERG, Transplantatie en aan het geslacht gebonden weefselincompatibiliteit. R. F. BERG, Liegen met en zonder opzet. M. N. VAN DER HEYDE, Phlebography and venous pressure determination. A study into the correlation of the data gained from these methods. R. G. J. WILLIGHAGEN, Histochemisch onderzoek van de activiteit van alkalische en zure fosfatase in normaal en in pathologisch veranderd menselijk weefsel. H. MEINARDI, Action of hydroxydione on peripheral nerve. A. B. J. GRAAF-LAND, Splenoportografie.

Utrecht: C. A. W. KORENHOF, Morphogenetical aspects of the human upper molar. J. SEBUS, Het effect van partiële vagotomie op de maagsecretie bij honden na toediening van insuline en de invloed van glucagon op de maagsecretie.

INGEZONDEN

(Buiten verantwoordelijkheid van de Redactie; ter bespoediging van plaatsing behoudt de Redactie zich het recht voor, de stukken te bekorten).

ANTICOAGULANTIA BIJ DE BEHANDELING VAN CEREBRALE VAATAFSLUITING IN OF KORT NA DE ACUTE FASE

De literatuuropgave bij het artikel van collega NEDERBURGH (1960) zou de indruk kunnen wekken, dat er de laatste jaren geen belangrijke mededelingen zijn verschenen over het gebruik van anticoagulantia bij cerebrale vaatafsluitingen. Deze indruk zou evenwel niet gerechtvaardigd zijn.

Verscheidene publikaties van de laatste jaren maken het duidelijk, dat de betekenis van deze behandeling slechts beoordeeld kan worden op grond van onderzoeken, waarbij van de aanvang af zeer strenge eisen worden gesteld aan de homogeniteit van het materiaal en aan de statistische be-

werking daarvan. Duidelijk is ook geworden, dat het gevaar van intracranieële bloedingen bij deze behandeling niet mag worden onderschat.

Beter dan in detail de conclusies van recente publikaties te vermelden lijkt het mij, enkele zinsneden aan te halen uit een desbetreffend „Report to the council on drugs of the American Medical Association” van februari 1960, waarin de huidige stand van zaken samenvattend wordt geformuleerd. Wij lezen daarin o.a.:

„Although experience is increasing, controlled studies proving the effectiveness of the use of anticoagulants have not yet been accomplished”.

„Difficulties in differential diagnosis of cerebral thrombosis and intra-cranial haemorrhage makes the use of anticoagulants hazardous”.

„The use of anticoagulants for the purpose of preventing further strokes is not justified”.

„A few successful trials of this method of treatment by the individual physician is poor indication that the drug is useful”.

„To date, drugs that are useful in prevention or definitive treatment of cerebral vascular accidents are not available”.

In het licht van de recente literatuur blijkt er een algemene neiging te bestaan om de betekenis van anticoagulantia voor cerebrovasculaire accidenten in twijfel te trekken, en er wordt meer en meer de aandacht gevestigd op de gevaren die aan deze behandeling zijn verbonden. In dit verband meen ik te moeten vermelden, dat wij gedurende de laatste drie jaar 8 patiënten hebben gezien die tijdens behandeling met anticogulantia overleden aan een intracranieële bloeding, welke door obductie werd geverifieerd.

Literatuur: BARRON, K. D. en G. FERGUSSON (1959) *Neurology (Minneapolis)* 9, 447 — GROCH, S. N. e.a. (1959) *Neurology (Minneapolis)* 9, 786. — MARSHALL, H. en D. A. SHAW (1960) *Lancet* I, 995. — NEDERBURGH, C. W., (1960) *Ned. T. Geneesk.* 104, 2210. — ROGERS, P. A. en D. PEARLMAN (1960) *Canad. med. Ass. J.* 82, 1162 — SCHÄFER, R. (1959) *Schweiz. med. Wschr.* 89, 236. — WOLF Jr., G. (1960) Report on the council of the American Medical Association. *J. Amer. med. Ass.* 172, 562.

's-Gravenhage, 14 november 1960

A. VERJAAL

Naar aanleiding van de opmerkingen van collega VERJAAL dient het volgende te worden vastgesteld.

Mijn artikel werd november 1959 afgesloten en de literatuur na die datum kon niet meer worden verwerkt.

Hoe treffend de conclusies ook zijn van de Council on drugs of the American Medical Association, mijn artikel is juist geschreven, omdat ik met soortgelijke conclusies niet akkoord ging, en ik meende daarom op grond van eigen gegevens de andere zienswijze te moeten verdedigen.

De literatuur over de gevaren van de anticoagulantia bij cerebrovasculaire processen is reeds oud, en de strekking van mijn artikel is juist, de indicatie te verscherpen en de regels op te stellen voor een selectie van gevallen, die wèl in aanmerking kunnen komen voor behandeling met anticoagulantia. Het is betreurenswaardig, dat acht patiënten van collega VERJAAL tijdens behandeling met anticoagulantia een intracranieële bloeding kregen. Dit vormt een grote tegenstelling tot mijn ervaringen: waarschijnlijk als gevolg van zorgvuldige selectie en indicatiestelling deed zich bij geen onzer patiënten iets dergelijks voor.

Ik handhaaf dus de conclusie in mijn artikel.

Amsterdam, 2 december 1960

CAROLINE W. NEDERBURGH

BERICHTEN

BUITENLAND

Engeland

White Mouse Medicine. — In een bijdrage tot het oktobernummer van het populaire blad *Family Doctor* heeft Sir HENEGE OGLVIE zich weinig collegiaal uitgelaten over „clinical scientists” in het algemeen, en in het bijzonder over enige „medically qualified persons who are not doctors in the practical sense” maar zich desniettemin verstoeten hun mening te uiten over coronaria-trombose en dieet. Volgens Sir HENEGE staat het vast, dat de oorzaak van deze ziekte „is simple a lack of exercise”. Een correspondent van de *British medical Journal* van 19 november (bl. 1520) verontwaardigt zich op zijn beurt over de geringe waardering die de schrijver van het artikel blijkt te hebben voor de experimentele geneeskunde. „White Mouse Medicine” is niet de juiste kenschetsing van de tak van wetenschap die door PASTEUR, LISTER, KOCH, MINKOWSKI, BANTING en WHIPPLE werd beoefend.

Voor onderzoekers beschikbare microben. — De „British Commonwealth Collections of Micro-organisms” werden in 1947 georganiseerd. De in 1951 uitgegeven catalogi brachten de microbioloog op de hoogte in welke laboratoria bepaalde microben (algae, fungi, gisten, protozoa, bacteriën en virussen) worden gekweekt en ter beschikking van onderzoekers zijn. Thans zijn nieuwe „directories” voor het Verenigd Koninkrijk, Canada, India, Australië en Nieuw Zeeland (Zuid-Afrika ontbreekt) verschenen. Ze zijn afzonderlijk door H.M. Stationery Office uitgegeven (Prijs: 9 s. tot 12 s. 6 d. per stuk) (*Lancet*, 19 november, bl. 1130).

De wettigheid van sterilisatie. — De *British medical Journal* van 19 november (bl. 1516) wijdt een uitvoerige beschouwing aan de vraag of sterilisatie van een gezond individu wettig geoorloofd is, ook al geschiedt de kunstbewerking met zijn volledige instemming. Bij gevaar van leven of gezondheid is er uit de aard der zaak geen zweem van misdadigheid. Minder zeker is, dat er geen publiek belang mee gemoeid is, wanneer het ieder gezond mens vrijstaat naar willekeur zijn fysiologische functies te laten verstoren. „The state of law on this subject is such that no one can say with certainty that it is”. Een beslissende rechterlijke of parlementaire uitspraak is noodzakelijk.

Rode hond en zwangerschap. — „Rubella and other virus infections during pregnancy” is de titel van een rapport, onlangs door het ministerie van gezondheid openbaar gemaakt. Het geeft de uitkomsten van een enquête in de jaren 1950-1957 in Engeland, Wales en Schotland gehouden. De gegevens hebben betrekking op 7396 zwangeren, van wie er 1679 een virus-besmetting doormaakten. Van 578 zwangerschappen, met rode hond verwickeld, eindigden 547 met de geboorte van een levend kind; van deze kinderen kwamen 37 (6,8 pct) met een ernstige afwijking ter wereld. In de controlegroep (5717 zwangerschappen) toonden 128 (2,3 pct) van 5469 levend geboren kinderen een ernstige misvorming. De misvormingen werden vooral waargenomen indien de vrouw in de eerste weken van de zwangerschap besmet was geworden (15,8 pct); het percentage was bij besmetting in de 13e tot 16e week belangrijk lager (4,2 pct). Van de 37 kinderen werden er 25 met afwijkingen van hart, oog, oor en hersenen geboren (*Canad. med. Ass. J.*, 5 november, bl. 1020).

Ziekte en sterftcijfers over het jaar 1959. — In het jaarverslag van de Chief Medical Officer over 1959 — het laatste van de reeks van voortreffelijke verslagen die door Sir JOHN CHARLES zijn ondertekend — vindt men niet louter gunstige cijfers. De zuigelingensterfte was lager dan